

Festival je pred vrati

Kar neverjetno je, kako hitro je leto naokoli! Zdi se, kot da smo pravkar premlevali vtise o uspešnosti sedmega festivala za tretje življenjsko obdobje in že je tu osmi!

Ideja nekdanjega ministra za brez listnice Janka Kušarja iz leta 2000 se je neverjetno dobro prijela. Tako pri starejših, ki želimo mlajšim generacijam pokazati, kaj zmoremo in znamo, kot tudi pri vseh tistih, ki ponujajo starejšim izdelke in storitve.

Letos je bilo povpraševanje po možnosti sodelovanja na festivalu tako številčno, da smo festival raztegnili na tri dni. Poleg državne revije upokojenskih pevskih zborov - pridružili se nam bodo tudi trije pevski zbori rojakov iz zamejstva - bomo letos izvedli tudi revijo seniorskih godb. Namesto enega odprtega odra bodo letos potekale prireditve na dveh odrih, v treh dneh festivala pa se bo zvrstilo kar 19 okroglih miz, na katerih se bomo govorili o problematiki, ki tare starejše v državi. Poleg okroglih miz bo še vrsta predavanj in predstavitev. Prepričani smo, da bo prav vsak, ki se bo udeležil festivala, našel nekaj zase.

Organizatorji festivala so nam letos postregli še z eno novostjo: s Slovenskimi železnicami so se dogovorili, da bodo železniške vozovnice za pot do Ljubljane in nazaj domov v treh festivalskih dneh za člane organiziranih upokojenskih skupin po en evro v vsako stran! Objubljajo še, da bodo v Ljubljani za udeležence festivala vozili brezplačni avtobusi med Cankarjevim domom in železniško postajo.

Letos bo tudi stojnica naše zveze takoj za vhodom v Cankarjev dom. Na njej se bo ves čas kaj dogajalo, zato vabimo prav vse člane, da nas obiščete.

Morda nam bo letos uspelo dokazati mlajšim generacijam, da je naše znanje, naše izkušnje in veliko energije, ki jo premoremo, vredno izkoristiti za hitrejši napredek družbe.

Pridite, ne bo vam žal!

vsebina

Novo v projektni dejavnosti ZDUS	2
Volitve so za nami	3
Polletna inventura dela vodstva ZDUS	4
Vprašanja novim poslancem in prihodnji vladi	6
S srečanj pokrajinskih zvez upokojenskih društev	8
Kultura bivanja starejših	10
Novice, obvestila	12
Strokovni svet kot sito in usmerjevalec	13
Beg elite	14

Novo v projektni dejavnosti ZDUS

S projekti, za katere iščemo denar doma in v tujini, skušamo v ZDUS pridobiti sredstva za dejavnosti, ki jih že uresničujejo naši prostovoljci. Uvajamo pa tudi nove programe. Z denarjem, ki ga zberemo, pokrivamo predvsem stroške številnih dejavnosti na vseh treh ravneh naše organizacije, omogočajo pa nam tudi zaposliti mlade strokovnjake, ki vodstvu ZDUS pomagajo najti denar za delo.

Starejši za višjo kakovost življenja doma je naš največji projekt (sofinancerji so FIHO, ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve ter občine), z njim pa je pokrita skoraj polovica Slovenije. V projekt je vključenih že 154 društev. Do konca junija je 1.499 prostovoljk in prostovoljcev opravilo že 20.322 obiskov, v 2.531 primerih priskrbelo pomoč javnih služb in v 3.786 primerih pomoč domačih DU.

Ustanavljanje lokalnih interdisciplinarnih skupin za pomoč ljudem v stiski smo prijavi Evropski komisiji kot nov projekt na področju socialnega varstva starejših. Reševanje težav starejših ljudi je ponavadi večplastno, zato si koordinatorji v lokalnih skupnostih prizadevajo povezati različne strokovnjake, da skupaj pomagajo ljudem v stiski.

Raznovrstnost je bogastvo družbe (sofinancer je Evropska komisija), projekt ki se izteka. Zaključili ga bomo 2. oktobra v Cankarjevem domu s konferenco v okviru festivala za 3. življenjsko obdobje.

Starosta mali princ je projekt, ki so ga letos spomladi v italijanski Gorici pripravili Primorci, sofinancira pa ga urad za Slovence po svetu.

Izračun ekonomske participacije starejših v Sloveniji (njegov sofinancer je ZPIZ), je projekt, ki teče pa že drugo leto. V njem zbirajo in obdelujejo podatke o neformalni pomoči starejših potomcem, sosedom, o negi svojcev ipd.

Prilagajanje in izboljšanje bivalne infrastrukture in kulture bivanja starejših v Sloveniji (sofinancer je mestna občina Koper) je projekt, ki je stekel ta mesec. V projektu bo opravljena analiza bivalne kulture starejših v Sloveniji in medijska promocija alternativnih bivalnih možnosti

starejših, katere cilj je motivirati starejše za večjo mobilnost v starosti (več o projektu piše na 11. strani obveščevalca nosilec projekta Tomaž Banovec).

Internetni delovni program (platforma) za izobraževanje in vadbo starejših je projekt, ki bo stekel oktobra letos in bo trajal 2 leti, vodili pa ga bodo Čehi. V projektu bomo ob Čehih sodelovali še s Španci in Portugalci. Cilj projekta je izdelati individualne programe za računalniško izobraževanje starejših.

Ministrstvo za javno upravo in ministrstvo za znanost in tehnologijo nista izpolnila obljub iz leta 2007, da opremijo vsa DU z rabljeno računalniško opremo, izberejo podjetje, ki bo izoblikovalo program računalniškega izobraževanja starejših in začelo izobraževati. Ta projekt je eno naših prvih pričakovanih, ki jih imamo do nove vlade.

Dejavno staranje – zakaj in kako je projekt, prijavljen v KAD. V tem projektu nameravamo pregledati zakonodajo, ki ne spodbuja upokojencev k delni vrnitvi na trg dela in pripraviti predloge za potrebne spremembe.

Civilna družba za promocijo socialnega vključevanja v Sloveniji je projekt, ki smo ga že poleti skupaj z RK Slovenije, Karitasom, Slovensko filantropijo in z Raciom iz Celja prijavi Evropskemu svetu za sofinanciranje. Projekt naj bi trajal 3 leta.

Medgeneracijsko sožitje v lokalni skupnosti je projekt, ki ga te dni prijavljamo na norveško pobudo. Namen projekta je povezati vse skupine v lokalni skupnosti v prizadevanjih za medgeneracijsko sožitje.

Osveščanje civilne družbe za obrambo človekovih pravic starejših je mednarodni projekt, ki ga prav tako te dni prijavljamo Evropski komisiji. V njem bodo poleg ZDUS sodelovale še nevladne organizacije iz Srbije, Bosne in Hercegovine, Hrvaške in Madžarske. Predvidoma bo projekt trajal tri leta.

Volitve so za nami

Zadnji mesec je Slovenijo zajela kar prehuda predvolilna vročica. Kandidati za poslance državnega zbora vseh političnih barv (ki pa se zelo malo razlikujejo med seboj) so nas nagovarjali, naj jih volimo, nam obljubljali, da bodo skušali popraviti krivice, da bodo vodili državo v blaginjo in da bodo upoštevali pričakovanja vseh skupin prebivalstva, zlasti tistih ogroženih, ki pa jih v sodobni Sloveniji ni malo. Nema lokrat smo se jezili pred ekrani, ker nismo bili zadovoljni z nastopi tistih, ki smo jih na volitvah nameravali podpreti, ali pa tistih, za katere smo menili, da ne sodijo v parlament.

Zdaj so volitve za nami in mislim, da nihče ne more biti prav zadovoljen, kar pomeni, da smo volivci volili kar prav. Večina strank, ki so želele priti v novi parlament, je dobila zaupnico volivcev - nekatere večjo, druge spet manjšo. Pred seboj imajo novo štiriletno priložnost, da dokažejo, da so resno mislili, ko so nas nagovarjali pred volitvami. To pa nikakor ne bo lahko. Tudi ne bodo zmogli sami. Žal se tega premalo zavedajo politične stranke, ki imajo navado odločati v parlamentu, ne da bi se poprej posvetovale s pripadniki ciljnih skupin, premalo pa se tega zavedamo tudi mi, pripadniki civilne družbe, ki jih štiri leta zgolj opazujemo in se jezimo nanje, premalokrat pa zberemo energijo, jih obiščemo, jim napišemo svoja pričakovanja in jih povprašamo, zakaj so se odločili tako in ne drugače. Premalo se zavedamo, da so poslanci državnega zbora naši edini predstavniki pri veliki vreči denarja, v katero vlagamo vsi, da so odgovorni predvsem nam, svojim volivcem. Pripadnost njihovim strankam, poslušnost strankarskim veljakom, ki radi zaidejo med bogate in uspešne, je šele na drugem mestu.

Mi, predstavniki civilne družbe moramo državnemu zboru, našim predstavnikom v njem, poslancem dvigniti ugled, saj smo jih mi tudi izvolili. Če se norčujemo iz njih, se v resnici norčujemo sami iz sebe. Da pa jim bomo lahko povrnili ugled, da bodo res naši zastopniki v parlamentu, se moramo potruditi in jim pomagati pri sprejemanju odločitev. Slediti moramo njihovem delu, jih seznanjati z našimi pobudami, zahtevati moramo od njih, da upoštevajo naša mnenja, moramo pa tudi na glas povedati, kadar jih ne upoštevajo. Rokavica je z začetkom dela novega parlamenta v resnici vržena nam, predstavnikom civilne družbe.

Ker so naši otroci in vnuki v tej hudo tekmovalni tržni družbi zelo obremenjeni z vsakdanjim delom, smo mi, starejši, ki smo dobro organizirani, ki dnevno spremljamo delo naših predstavnikov v parlamentu, lahko njihove oči in ušesa. Naša dolžnost je opozarjati te, ki vladajo, da Slovenija ne sme postati dežela, kjer se bodo poglobljale socialne krivice, da mora v državi, ki se hitro bliža najbogatejšim, blaginjo občutiti tudi tisti, ki se je zavaljo kakršnegakoli razloga znašel na dnu družbene lestvice. Če hočemo biti razviti, mora imeti sleherni prebivalec Slovenije dovolj sredstev, da bo preživel mesec sit, na toplem in v krogu svojcev in prijateljev.

Izziv je torej pred nami. Kako ga bomo izkoristili in kako bomo zadovoljni po štirih letih, je v marsičem odvisno tudi od nas. Veliko nas je. Če se bomo dobro organizirali, bomo zmogli.

Mateja Kožuh Novak

Polletna inventura dela vodstva ZDUS

Posodobitev statuta

Po dveh letih razprav na vseh treh ravneh naše organizacije je upravni odbor ZDUS na junijski seji potrdil zadnjo različico posodobljenega statuta in ga predložil skupščini ZDUS v sprejem. Ta se bo odločala o njem na izrednem občnem zboru, ki bo 30. septembra 2008 v Cankarjevem domu v Ljubljani, torej na prvi dan 8. festivala za tretje življenjsko obdobje.

Zaposleni

Največja nevladna organizacija v Sloveniji je delala v letu 2007 s štirimi zaposlenimi za polovični delovni čas. S tako majhno ekipo pa ni mogoče tekoče spremljati sprememb v zakonodaji, ki vplivajo na življenje upokojencev, ob tem pa še intenzivno iskati sredstva za delo organizacije.

Marca letos smo za polni delovni čas zaposlili poslovno tajnico Niko Antolašič, generalni tajnik Bogdan Urbar pa je 1. julija nadomestil Ireno Jerman. Pri iskanju sredstev za delo ZDUS pomagata še dve polno zaposleni delavki, plačani iz sredstev projektov Starejši za starejše in Raznovrstnost je bogastvo družbe. S polovičnim delovnim časom dela tajnica vzajemne pomoči, ki ji je v prvi polovici leta študentka pomagala računalniško urediti veliko datoteko, pogodbeno pa delata za zvezo še pravica in tiskovni predstavnik ZDUS kot urednik prenovljenega spleta in glasila ZDUS plus.

Demokratizacija dela

Za izboljšanje stikov med društvi in zvezo smo uvedli mesečna srečanja s pokrajinskimi predsedniki. Nekateri pokrajinski predsedniki še vedno prepočasno prevzemajo povezovalno vlogo med društvi in zvezo. Večino pokrajinskih zvez pesti pomanjkanje sredstev, čeprav bodo pokrajine in društva letos dobili 95.984 evrov več kot lani. Ta sredstva je z novimi projekti pridobila zveza. O razdelitvi sredstev za šport, kulturo in mednarodno sodelovanje odločajo pristojne komisije, v katerih so predstavniki vseh pokrajin.

V ZDUS potrebujemo pomoč upokojenih gospodarstvenikov

Starejši postajamo za mlajše generacije čedalje bolj zanimiva tržna niša. Doslej ZDUS tega ni znal izkoristiti, čeprav se na vseh treh ravneh otepamo s hudim pomanjkanjem sredstev za številne naše aktivnosti. Sredi junija se je na pobudo predsednika DU Logatec Vlada Puca prvič sestala skupina gospodarstvenikov in se lotila projekta upokojenske kartice, sanacije sklada Vzajemne pomoči in oglaševanja spletnih strani in časopisa.

Sanacija hotela v Rogaški Slatini

Zmanjšali smo izgubo, uredili lastništvo – akcijo vodi Jože Bučer. Preurejena spomeniško zaščiten vila v razgibani pokrajini je idealna za počitnikovanje rekreacijsko aktivnih manjših skupin, sestavljenih iz 12 do 24 gostov. Manjka

Kaj prinaša novi statut

Statut je temeljni akt ZDUS. Z novim statutom zamenjujemo doslej veljavna pravila. Statut je bil v pripravi in obravnavi več kot dve leti.

Dopolnitev ali zamenjavo določil tega akta so narekovali formalno-pravni razlogi:

- sprememba zakona o društvih,
- zakon o humanitarnih organizacijah in pogoji za sprejem statusa humanitarne organizacije,
- uskladitev z drugimi normativnimi akti;

organizacijski razlogi:

- ustanovitev pokrajinskih zvez,
- ureditev ustanovitvenih in organizacijskih povezav med DU, PZDU in ZDUS,
- posodobitev notranje organiziranosti;

vsebinski razlogi:

- podrobnejša določitev nalog ZDUS in PZDU,
- podrobnejša določitev nalog in pristojnosti organov ZDUS,
- povečanje učinkovitosti dela,
- krepitev vloge in odgovornosti ZDUS kot največje organizacije civilne družbe, povečanje odzivnosti na dogajanja, krepitev vloge pobudnika in nadzora,
- zastopanje in prizadevanja za socialne, zdravstvene in druge pravice starejših,
- krepitev soodgovornosti za celosten razvoj in krepitev medgeneracijskega sodelovanja in sožitja,
- krepitev in širitev prostovoljstva,
- vključevanje v domače in mednarodne projekte.

ji le preurejena zajtrkovalnica in kuhinja. V kratkem si bo hotel ogledala naša gospodarska skupina. Preveriti tudi nameravamo, ali so bila pri gradnji sosednje hiše, ki ima napušč na naši parceli, pridobljena vsa soglasja in dovoljenja.

Izboljšanje komunikacije med društvi in zvezo

Komuniciranje je bilo ena šibkejših točk organizacije, ki pa se popravlja z uvedbo štirih poljudno pisanih strani v Vzajemnosti, s prenovo spletnih strani in z znovično uvedbo obveščevalca (ta zdaj izhaja pod imenom ZDUS plus). Stroške obveščevalca in spleta nameravamo pokrivati z oglasi.

Na novi internetni strani imajo ali bodo imele svojo brezplačno spletno stran vse pokrajine in vsa društva. Tehnično šibkejšim bodo postopno pomagali naši strokovnjaki.

Elektronska pošta

Elektronska pošta je najhitrejša in najcenejša oblika komuniciranja med društvi. Trenutno jo ima kakih 160 društev in z njimi že elektronsko komuniciramo. Čim prej bi radi opremili vsa društva in pokrajine z računalniki in jih priključili na internet. Žal pa dosedanja vlada ni izpolnila danih obljub, nismo dobili rabljenih računalnikov, pa tudi pogodbe za izobraževanje starejših, ki so jo pripravili, nam niso poslali v podpis. To bo eno naših prvih zahtev novi vladi, saj je za državo že kar sramotno, da smo starejši vsak dan bolj odrinjeni od sodobnih informacijskih tokov.

Blagajna vzajemne pomoči

Ta sodi med najstarejše aktivnosti zveze. Žal pa v preteklosti upravljavci niso poskrbeli za njeno posodobitev niti niso vzdrževali natančnih evidenc članov blagajne. Zato se skupaj z društvi že vse leto trudimo urediti evidence. Ker je višina posmrtnine premajhna, postaja blagajna nezanimiva za nove člane. Zato moramo v prihodnjih mesecih nujno najti rešitev, ki bo sprejemljiva za člane blagajne.

Iskanje sredstev za izboljšanje gmotnega položaja zveze

Pritisk pokrajini in društev na zvezo, da zagotavlja sredstva za njihovo delo, ni razumen. Državnih ali drugih dotacij zvezi, pokrajinskim zvezam in društvom ni. Denar, ki ga dobimo od hotela Delfin, ne zadošča niti za delo zveze, dodatna sredstva pa je mogoče pridobiti le s projekti, ki pa jih je treba dobro pripraviti in tudi kakovostno izpeljati. V naši organizaciji se le počasi privajamo na projektno delo in na disciplino, ki jo zahteva tako delo. V letošnjem letu nam je s skrajnimi naporii uspelo prijaviti 19 projektov. V 13 primerih smo bili uspešni, v 4 primerih pa rezultati še niso znani. V evropskih skladih je mogoče za dobro napisane projekte dobiti denar, s katerim lahko prostovoljce občasno nagradimo za njihovo delo, predvsem pa jim povrnemo stroške, ki jih imajo z njim. Za pripravo projektov bo nujno potrebno zaposliti dodatne strokovnjake.

Popestritev mednarodne dejavnosti

Okrepili smo stike s slovenskimi društvi v nekdanji Jugoslaviji, Italiji, Avstriji in na Madžarskem. Dejavnost vodi podpredsednik ZDUS Aldo Ternovec. Pripravili smo skupno srečanje dveh mednarodnih mrež nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo s problemi starejših. Navezali smo stike z mednarodno organizacijo neformalnih negovalcev - Eurocarers. Stike z Euragom vzdržujemo. Pokazali so se koristni pri partnerstvu v različnih projektih. V Bruselju smo poslali vse dokumente za včlanitev v mednarodno krovno organizacijo AGE. Z domačimi in z mednarodnimi podatki nas kakovostno opremlja Tomaž Banovec.

Odgovornosti za delitev sredstev

Pri delu komisij smo uvedli več novosti. Pripravili smo stroškovnik dela komisij, ki so ga dobili vsi predsedniki. S tem smo zagotovili, da se komisije sestanejo, ko je to potrebno.

Zaradi pomembnosti področij, ki jih pokrivajo, smo nekaj komisij prepolovili. Dobro delajo komisije za kulturo, za šport, za socialne zadeve, za mednarodno dejavnost, za informatiko, pokojninska in kadrovska komisija. Obetavno je začela delati tudi komisija za tehnično kulturo, medtem ko komisiji za promocijo zdravja in za bivanjsko infrastrukturo zaradi bolezni obeh vodij komisij še nista začeli delati. Pogrešamo zlasti delo slednje.

Ureditev prostorov ZDUS

Obe veliki dvorani na Kebetovi 9 bomo skušali preurediti v več manjših, bolj funkcionalnih prostorov. Arhitekt hotela Delfin je pripravil predlog prenove, lastnik prostorov se s prenovo strinja in jo bo delno sofinanciral. Sredstva za obnovo še iščemo.

Posvetovanja s predsedniki DU in PZDU

V mesecih oktobru in novembru 2008 nameravamo pripraviti pokrajinska posvetovanja, na katerih bomo:

- ocenili uspehe in neuspehe minulega leta;
- se pogovorili o učinkovitih poteh medsebojnega komuniciranja;
- načrtali nove oblike pridobivanja sredstev za delo organizacije;
- se pogovorili o vlogi civilne družbe pri usmerjanju razvoja države in
- o prednostnih projektih, na katerih bomo naslednja štiri leta delali na vseh treh ravneh.

Letni računovodski tečaj

Na predlog predsednice nadzornega sveta bomo po pokrajinah organizirali tudi računovodski tečaj za računovodske delavce društev.

Vprašanja novim poslancem in prihodnji vladi

Objava podatkov, kako so o reševanju (pre)nizkih pokojnin glasovali poslanci prejšnjega sklica državnega zbora, je med njimi in v strankah dvignila nemalo prahu. Eden poslancev desne sredine je predsednici ZDUS celo zagrozil, da bo o tem že poročal na pravem mestu, kar kaže, da je kar nekaj poslancev izgubilo kompas, kdo jih je izvolil in zakaj. Da služijo volivcem, ne pa strankam, ki zagovarjajo koristi bogatih, čeprav njihove pomoči ne potrebujejo. Kar potrebujejo bogati, si lahko kupijo, pomoč pa potrebujejo revni, delavci in upokojnenci, kot je na srečanjih upokojnencev pogosto dejala predsednica ZDUS dr. Mateja Kožuh Novak.

Z novoizvoljenimi poslanci in vlado, ki bo sestavljena kmalu, želi ZDUS navezati stike, saj so se nekatere stranke, ki so pred volitvami obiskale ZDUS, zavezale k temu.

V ZDUS bomo spremljali delo poslancev v državnem zboru ter vlade in rezultate glasovanj v državnem zboru, odločitve vlade pa primerjali s predvolilnimi obljubami.

V nadaljevanju objavljamo nekaj vprašanj, ki jih ne bomo izpustili v pogovorih z novoizvoljenimi poslanci in vodstvi strank, ki bodo sestavile vlado.

1. Izzivi starajoče se družbe

Ali poznate Leonsko deklaracijo 2007? Kakšne aktivnosti boste zastavili za uresničevanje sprejetih obveznosti in kako boste k sodelovanju pritegnili organizacije civilne družbe?

Leonska deklaracija ali družba za vse generacije: izzivi in priložnosti. Govori o starajoči družbi kot o izzivu, o socialni varnosti starejših, o skrbi države za pospeševanje aktivnega staranja in o medgeneracijskem sodelovanju.

Problem socialnega izključevanja starejših v slovenski družbi. Ali ga poznate in kaj nameravate storiti?

ZDUS in KOSOS sta večkrat opozorila na zaostajanje povprečja izplačanih pokojnin za povprečjem izplačanih neto plač. To razmerje se hitro slabša v škodo upokojenih in je s 70 odstotkov plače že padlo na 60 odstotkov. Hkrati se delež BDP, namenjen pokojninam in zdravstvu, zmanjšuje, kot se v BDP zmanjšuje tudi delež izplačanih plač. Čedalje več tako osiromašenih upokojnencev bo za svoje preživetje, zdravje, nego in oskrbo potrebovalo dodatno socialno javno pomoč.

2. Problemi bivalne kulture starejših

Dokument slovenske vlade Strategija varstva starejših do leta 2010, solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva temelji na zavezah, sprejetih z mednarodnimi deklaracijami, in med številnimi nalogami določa tudi cilje in naloge pri zagotavljanju ustrezne bivalne infrastrukture za starejše.

Kako boste spodbujali in podpirali prizadevanja za zagotavljanje primernih stanovanj za starejše?

Kaj boste storili, da bi starejši, ki potrebujejo pomoč, čim dlje ostali v domačem okolju in kako boste pomagali družinam, ki skrbijo za svoje pomoči potrebne člane?

Kakšno je vaše stališče do zagotavljanja sodobnih domov za starejše, ki bodo omogočali ustrezno kakovost življenja tudi v najzahtevnejših razmerah, obenem pa bodo tudi cenovno dosegljivi vsem, ki potrebujejo pomoč? Kakšno je vaše stališče do zasebnega partnerstva in kako preprečiti pretirano zaslužkarstvo ob stiskah ljudi?

Kako boste pospeševali uresničevanje nalog, ki izhajajo iz priročnika svetovne zdravstvene organizacije za starosti prijazna mesta? Kakšne aktivnosti načrtujete pri gradnji dnevnih in medgeneracijskih centrov?

3. Skrb za bolne in onemogle

Dokument slovenske vlade Strategija varstva starejših do leta 2010, solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva temelji na sprejetih zavezah mednarodnih deklaracij, napoveduje pa tudi:

- enakomernejšo dostopnost storitev z izenačitvijo pravic za vse upravičence ne glede na kraj bivanja ali vrsto pomoči (institucionalna ali doma);
- uvedbo posebnega zakona o dolgotrajni oskrbi in zavarovanja za dolgotrajno oskrbo.

Akcijski načrti pristojnih ministrstev - MDDSZ, MZ, MF - za doseg navedenih ciljev napovedujejo uresničevanje ciljev v obdobju od 2008 do leta 2013, in sicer:

- do leta 2010 širjenje mreže oskrbovanih stanovanj in povečanje zmogljivosti negovalnih oddelkov bolnišnic ter dolgotrajne oskrbe v institucijah in na domu;
- do leta 2013 vzpostavitev novih pravnih temeljev, širjenje pomoči na domu, širitev zmogljivosti domskega varstva s podeljevanjem koncesij in spodbujanjem javno-zasebnega partnerstva, dograjevanje mreže zmogljivosti dnevnega varstva in ustanovitev negovalnih enot v bolnišnicah ter ustanovitev vsaj 5 negovalnih bolnišnic.

Kako nameravate izpolniti zaveze, sprejete v deklaracijah in strategiji varstva starejših do leta 2010?

Strategija varstva starejših je sprejeta do leta 2010 in do tega roka je le še nekaj manj kot 2 leti. Iz akcijskih načrtov pa sledi, da naj bi določene cilje premaknili v leto 2013 ali pa celo v naslednje srednjeročno obdobje.

Kakšno politiko in ukrepe načrtujete za zagotovitev izenačitve socialno varstvenih pravic upravičencev ne glede na kraj izvedbe in vrsto pomoči?

Zdajšnji sistem diskriminira upravičence tako po kraju bivanja, kot tudi po ceni ter dostopnosti do storitev (Različna višina participacije lokalne skupnosti, različne možnosti zdravstvene nege in zdravljenja).

Kako boste zagotovili nadzor nad izvajanjem in kakovostjo storitev v institucionalnem varstvu pri koncesionarjih in pri zasebnikih?

Podatki kažejo, da je domska oskrba v partnerstvu z zasebnim kapitalom do 40 odstotkov dražja kot v javnih domovih.

Problematika zdravstvenega varstva

V Sloveniji smo v zadnjem obdobju priče pospešenemu spreminjanju javnega zdravstvenega varstva iz neprofitnega v profitno, kar najbolj občutijo manj premožni ljudje, starejši in ženske. Liberalizacija zdravstva brez standardov, brez regulacije in nadzora je povzročila pešanje nazadovanje neprofitnega zdravstva, zamiranje zdravstvenih domov in bolnišnic. Vsi zdravstveni domovi ne morejo več opravljati vseh zakonsko določenih funkcij.

Kaj boste storili za zmanjševanje neenakosti, ko gre za zdravje ljudi?

Kako boste zagotovili univerzalno dostopnost do zdravstvenega varstva?

Kako boste zagotovili pravično razporejanje sredstev, namenjenih zdravstvenemu varstvu prebivalstva?

Kaj boste storili za krepitev primarnega zdravstvenega varstva, katerega nosilci morajo ostati javni zdravstveni zavodi?

Kako boste zagotovili, da bodo zavarovanci za denar, namenjen zdravstvu, dobili bolj kakovostne storitve, predvsem pa več storitev.

Kaj boste storili za izboljšanje nadzora nad porabo sredstev za zdravstveno varstvo in nad kakovostjo opravljanja zdravstvenih dejavnosti?

Več pozornosti prostovoljstvu

Prostovoljno delo ima v Sloveniji tradicijo. V profitno usmerjeni družbi, kjer se prebivalstvo hitro razslojuje, potrebujejo nevladne organizacije močno podporo države za pridobivanje prostovoljcev, in za to, da jih tudi obdržijo v programih.

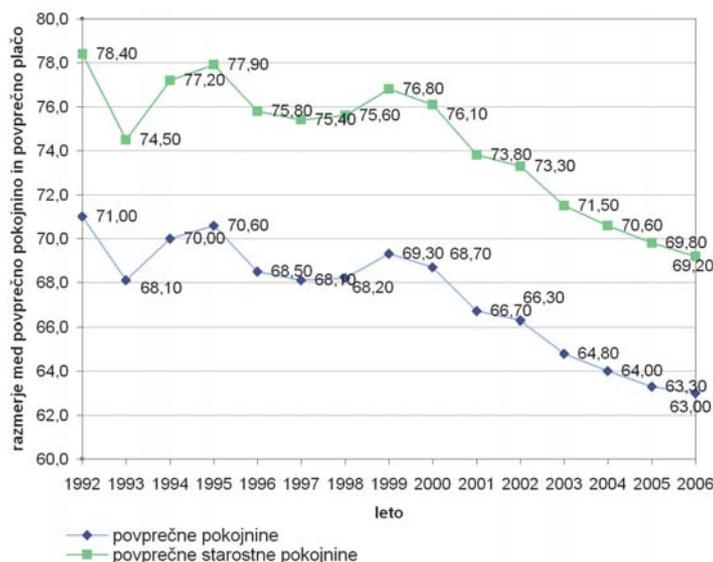
Kako si zamišljate sodelovanje vlade in parlamenta z nevladnim neprofitnim sektorjem? Na katerih področjih bi bilo to sodelovanje po vašem mnenju najbolj potrebno?

Kako naj bi država po vašem mnenju spodbujala in nagrajevala prostovoljno delo?

Kaj boste naredili za izboljšanje finančnega položaja nevladnih neprofitnih organizacij, zlasti pa samopomočnih in humanitarnih, da bodo lahko širila prostovoljstvo?

Kaj boste storili, da bo sprejet zakon o prostovoljstvu, ki ga vladni uradniki že desetletje prestavljajo iz predala v predal?

Kaj boste storili, da bo dogovor med vlado in nevladnim neprofitnim sektorjem, ki doživlja enako usodo kot zakon o prostovoljstvu, sprejet v letu 2010?

IER študija, narejena za potrebe zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje v letu 2008, ki kaže razmerje med povprečnimi pokojninami in povprečnimi neto plačami med leti 1992 do 2004.

4. Dohodkovni položaj upokojenskih gospodinjstev

Zelo grob kazalec dohodkovnega položaja upokojencev je razmerje med povprečno pokojnino in povprečno plačo. Pri izračunu tega razmerja lahko upoštevamo zgolj starostno pokojnino ali pa vse pokojnine: starostno, družinsko in invalidsko pokojnino. Ta kazalec lahko pokaže pravilno dogajanje v dohodkovnem položaju (izboljšanje, poslabšanje) le ob pogoju, če se socialna in ekonomska struktura prebivalstva ne spreminja. Če pa se spreminja (če se, denimo, povečuje delež nezaposlenih ipd.), pa se analitska vrednost tega kazalca bistveno zmanjša.

S srečanj pokrajinskih zvez upokojenjskih društev

Drugače kot prejšnja leta letos ni bilo državnega srečanja upokojencev, pokrajinska srečanja pa so bila vsa izjemno dobro obiskana; vreme je ponagajalo le Primorcem z nenadno ohladitvijo in s strašljivo vremensko napovedjo neviht, celo z neurji! V Postojni se je zato zbralo le kakih tisoč najpogumnejših udeležencev, na večini drugih srečanj pa so po zasedenosti klopi, razdeljenih malicah in po številu avtobusov našli tudi po dva tisoč in več obiskovalcev.

Na večini od desetih pokrajinskih srečanj je bila osrednja govornica predsednica Zveze društev upokojencev Slovenije dr. Mateja Kožuh Novak, govorili pa so še predsedniki pokrajinskih zvez, društev upokojencev, predstavniki gostiteljev srečanj, župani občin gostiteljic. Večino srečanj so poslanci in kandidati za poslance izrabili tudi kot priložnost za predstavitev svojih strank. Večine srečanj se je udeležil tudi predsednik DeSUS Karl Erjavec. Ponekod strankarski nagovori niso bili zaželeni (denimo na Gorenjskem), drugod pa so prireditelji (videti je bilo, da se udeleženci srečanja s tem strinjajo), s politizacijo celo pretiravali, tako da je celo preglasila upokojenjsko druženje (denimo v Dolenjskih Toplicah). Pa vendar upokojenjski organizaciji kot celoti ni mogoče očitati strankarstva. Tega je bilo natanko toliko, kot so ga na srečanje prinesli udeleženci.

Nastopi predsednice dr. Mateje Kožuh Novak so bili politični, nikakor pa niso

bili strankarski. »Upokojencem nam stranke očitajo, da se politiziramo,« je tako rekoč vsakič povedala dr. Mateja Kožuh Novak in pri tem pojasnila: »Da, politiziramo se, ker so odločitve o usodi naših otrok in nas oblikujejo v parlamentu, zato nam ni vseeno, kdo nas bo prihodnja štiri leta zastopal v državnem zboru. Upokojeni strokovnjaki pa smo pripravljeni pomagati strankam, prihodnji vladi in načrtovalcem razvoja s svojim znanjem, izkušnjami in z modrostjo, ki jo prinaša starost.«

In kaj upokojenji pričakujejo od kandidatov za člane parlamenta prihodnjega sklica in prihodnje vlade? Od poslancev in nove vlade pričakujejo, da zaustavi razslojevanje prebivalstva v zdravstvu in oskrbi v starosti, ter zahtevajo, da zdravstveno varstvo spet postane dostopno vsem prebivalcem, saj se zmanjšuje dostopnost najbolj ogroženih skupin prebivalstva do kakovostnega zdravstvenega varstva. Prav tako po mnenju upokojencev domovi za starejše in pomoč na domu ne smejo biti vir profita, zato bi morala vlada več vlagati tudi v oskrbo na domu.

Na mnogih srečanjih so bil govorniki ostri tudi do neodgovornih izjav in člankov nekaterih ekonomistov in politikov, češ da upokojenji in pokojnine ogrožajo medgeneracijsko sožitje v Sloveniji! »Za pokojnine smo upokojenji varčevali vse življenje in so za mnoge tudi vir novih delovnih mest in vir pomoči našim otrokom in vnukom!« smo slišali.

Ali bo leva koalicija prisluhnila pričakovanjem ZDUS?

Upokojenci se z novo vlado nameravajo pogajati o naslednjih zahtevah, ki so jih strnili v dvanajst točk:

- siromašna tretjina prebivalstva, kamor sodi več kot polovica starejših, se vse hitreje pogreza v revščino. Z letošnjo inflacijo pa postajajo stiske revnih vsak dan hujše;
- starejši pomembno prispevajo k razvoju slovenske države, so prepričani njihovi predstavniki, vendar njihov prispevek ni priznan;
- nenadzorovani vdor privatizacije v slovensko zdravstvo zmanjšuje dostopnost najbolj ogroženih skupin prebivalstva do zdravstvenega varstva;
- bivalni standard v Sloveniji bi bil lahko z boljšo organizacijo izrabe zdajšnjih zmogljivosti boljši in dostopnejši za mlade družine;
- programi pomoči starejšim, ki potrebujejo dodatno pomoč okolja, bi bil lahko s sodelovanjem potencialnih uporabnikov učinkovitejši in zanje sprejemljivejši;
- prostovoljno delo je izjemno pomembno za razvoj lokalne skupnosti in države;
- starejši vodijo pri ohranjanju kulturne dediščine;
- čisto okolje je pogoj za kakovostno preživetje vseh živih bitij;
- varna država je pomemben dejavnik kakovosti življenja;
- spodbujanje medgeneracijskega sožitja ustvarja kakovostne medčloveške odnose in uspešno državo;
- vseživljenjsko izobraževanje je nuja za skladen razvoj družbe;
- brez iskanja rešitev ni razvoja.

Izboljšanje kulture bivanja starejših

V Zvezi društev upokojencev Slovenije smo dali pobudo, da bi se z vsemi odgovornimi in pristojnimi v državi lotili večletnega projekta uveljavljanja novih bivalnih oblik starejših v Sloveniji.

Po demografskih napovedih se bo skupina starejših prebivalcev še v naprej hitro povečevala in problemi namestitve in samooskrbe bodo vse večji. V projektu nameravamo raziskati in predstaviti dinamične rešitve, po katerih bi gospodinjstva starejših, primerno starosti, potrebam in možnostim ter ob pomoči države in drugih urejala svoje bivalne navade.

Starejši prebivalci Slovenije imajo na videz zelo visok bivalni standard, saj je vsak osmi od desetih, ki so starejši od 69 let, lastnik stanovanja ali hiše, v kateri živi. Ker pa so bila ta stanovanja in hiše grajene za mlade družine in v drugačnih časih, so danes bivalne površine za starejše pogosto (pre)velike, (pre)težko dostopne in (pre)drage.

Eden večjih problemov je navada, da se neradi selimo in da prevelikih bivalnih zmogljivosti ob zmanjšanju družine ali gospodinjstva ne zamenjamo pravočasno za drugačno stanovanjsko enoto, primerno novim razmeram in potrebam.

Pričakovanja za bivanje v domski in podobni javni subvencionirani oskrbi so pogosto prevelika, težave so še v rastočih cenah oskrbe, višini pokojnin ipd.

Namen projekta je predstaviti zdajšnje in prihodnje razmere ter poiskati primerne rešitve na način, ki bi srednjeročno (dve leti) in dolgoročno (pet do sedem let) začel reševati stanovanjski problem starejših, s čimer pa bi posredno urejali tudi stanovanjske probleme mlajše generacije.

Cilji projekta so:

- s potrebnimi analizami in ocenami osvetliti razmere;
  - preučiti tuja in domača znanja, dokumente in možnosti ukrepanja;
  - predlagati in pilotno uresničevati konkretne rešitve za humano in racionalno opremljanje in zamenjavo stanovanj ter prilagajanje novim, starejšim občanom primernim razmeram;
  - vključevanje prostovoljcev v aktivnosti, upoštevaje pri tem podmene o dolgoživem življenju, vseživljenjskem učenju, prožni varnosti tudi na stanovanjskem področju ter o medgeneracijskem sodelovanju in solidarnosti.
- S projektnimi aktivnostmi smo v zvezi društev upokojencev že začeli, do konca leta pa nameravamo pripraviti še pilotni projekt na območju mestne občine Koper, v naslednjih letih pa želimo v projekt vključiti še druge slovenske občine.

Tomaž Banovec

Dom, zatočišče ali kaj drugega

V Sloveniji imamo večletne izkušnje z delovanjem in ustanavljanjem domov starostnikov. Teh je zdaj 84, od tega 59 v javni in 25 v zasebni lasti in s koncesijo. Vanje je vključenih 18 tisoč oskrbovancev.

Hitro staranje prebivalstva, večanje števila tistih, ki potrebujejo pomoč, povečuje tudi potrebe. To in preslabo razvite druge oblike skrbi za starejše, povečuje pritisk na sprejem v domove. Posledica so daljše čakalne dobe, prednostno sprejemanje najnujnejših primerov, kar pa domove vse bolj spreminja v negovalne zavode.

Veliko povpraševanje že samo po sebi ponuja tržne niše za kapital, ki pa v svojem bistvu nima, in tudi ne more imeti socialne note.

Država, ki se ima za socialno, se je umaknila iz investicij v domove. Ponuja tako imenovano javno-zasebno partnerstvo in druge oblike solastništva ali sodelovanja, ki pa so v bistvu samo odpiranje vrat za ustvarjanje profita na škodo sociale. Ti domovi so bistveno dražji, in samo vprašamo se lahko, komu so namenjeni. Podatki kažejo, da že doslej lahko celotno oskrbovalnino krije le slaba tretjina oskrbovancev. Za večino oskrbovancev zato plačujejo ali doplačujejo drugi, najpogosteje otroci in vnuki, za del oskrbovancev pa občine, ki pa se zaradi tega »vsedejo« na premoženje starostnikov.

Novogradnje in posodabljanja domov vse premalo sledijo sodobnim programskim modelom, ki bi omogočali boljše in bolj humane razmere za kakovostno življenje tistih, ki potrebujejo najvišjo raven oskrbe.

Najpomembnejši element počutja pa so kakovostni, humani odnosi med zaposlenimi in oskrbovanci v domovih. Le zadovoljni, ustrezno usposobljeni delavci so sposobni ustvarjati ustrezne programe, podpirati ustvarjalne sposobnosti in moči vseh prebivalcev doma – ustvarjati pravo ozračje v domu. Kakovost dela je v večini domov dobra, vendar bi pa morali storiti več za to, da bi jo tudi ohranili, in za vključevanje sodobnih metod in vsebin. V ospredje mora stopiti oskrbovanec.

Stiske, veliko povpraševanje slabijo moč konkurence, zato je potreben stalen socialni nadzor, svetovanje ter vloga svojcev in civilne družbe. Od nove vlade zato pričakujemo ureditev zastopanja, vplivanja in določitev nadzornih nalog civilne družbe in svojcev. V domovih bi lahko tudi sistemsko rešili in spodbujali vlogo prostovoljstva, ki se že marsikje učinkovito uveljavlja.

Pa še to: pritisk na domove bi se lahko bistveno zmanjšal, če bi družba hotela in znala razviti tudi druge, še bolj humane oblike pomoči, ki bi zagotavljale dovolj kakovostno življenje doma, pa naj gre za kakovostno in cenovno dostopno pomoč na domu (socialno, zdravstveno), za pomoč na daljavo, za dnevne centre, za pomoč družini ipd.

Aldo Ternovec

Šport, prispevek k izboljšanju življenja

Športna unija Slovenije je v sodelovanju z mestno občino Novo mesto, agencijo za šport in s športnim društvom Hop klub iz Novega mesta v septembru pripravila posvet z naslovom Šport za vse kot prispevek k izboljšanju tretjega življenjskega obdobja. Posvet je bil namenjen seznanjanju strokovne in širše javnosti z vplivom aktivnega življenjskega sloga tudi v tretjem življenjskem obdobju, saj dandanašnji že vsak tretji starostnik ni športno aktiven.

Znanstvena dognanja, raziskave in praksa potrjujejo družbeno pomembnost ter socialne, zdravstvene in ekonomske koristi ukvarjanja s športno rekreacijo tudi v tretjem življenjskem obdobju. Zato Športna unija Slovenije priporoča športnim društvom, da v svojo športno ponudbo vključijo tudi prilagojene športne in rekreativne programe, namenjene starostnikom. Temeljni cilj športne vadbe naj bo upočasnjevanje duševnih in telesnih procesov staranja. Mimo tega še priporoča športnim društvom, da se povežejo z DU in izboljšajo in povečajo dostopnost športne ponudbe starejšim. Lokalne skupnosti sporočilo poziva, naj v javnih razpisih za sofinanciranje športa namenijo več sredstev sofinanciranju kakovostnih programov in infrastrukture, namenjene športu za starostnike. Zdravstveni stroki predlaga, da spodbudi povezovanje zdravnikov, fizioterapevtov in drugih zdravstvenih strokovnjakov z izvajalci organizirane športne vadbe, da bo ta za starostnike varna in učinkovita. Gospodarskim družbam pa sporočilo predlaga, da zagotovijo tudi svojim upokojemcem primerno športno ponudbo.

Več informacij ima Iztok Retar, tel. št.: 041/392 940, elektronska pošta: iztok.retar@sportna-unija.si

Staranje prebivalstva zahteva ukrepanje

Ob mednarodnem dnevu starejših, 1. oktobru bodo skupine in posamezniki v 33 državah po vsem svetu pod geslom Staranje prebivalstva zahteva ukrepanje združeno opozorili, da se družba ne zaveda dovolj, kolikšen je prispevek starejših v splošno dobro. Gibanje podpirajo politiki, znane osebnosti, umetniki in glasbeniki.

V skupnem sporočilu, ki so ga v imenu vseh sodelujočih pripravili v mednarodni organizacija Help Age International, med drugim piše: Čas je za spremembe. Do leta 2050 bo petina svetovnega prebivalstva starejša od 60 let. Vlade morajo začeti delati s starejšimi osebami že zdaj, sicer bo zapravljen njihov velik potencial pri izgradnji boljše prihodnosti za družine in skupnost.

Sporočilo posebej omenja tri področja:

- vlade morajo pripraviti nacionalne strateške dokumente o staranju;
- preoblikovati morajo zakonodajo, da bodo lahko starejši, ki delajo v sivi ekonomiji, prešli v uradni pokojninski sistem, in
- izboljšati morajo zdravstveno varstvo za starejše ter v pri tem uvesti več posebnih storitev za starejše.

Ti ukrepi bodo po mnenju predlagateljev pripomogli k izboljšanju ekonomske in fizične varnosti starejših in njihovih družin.

Za zdravo in aktivno staranje

Javna agencija za raziskovalno dejavnost republike Slovenije je razpisala več projektov, med njimi tudi o zdravem in aktivnem staranju. Zanj je kandidirala tudi visoka šola za zdravstvo iz Ljubljane, in bila izbrana. Za izvedbo projekta potrebujejo 60 prostovoljcev, starejših od 65 let, pripravljenih, da sodelujejo v programu telesne vadbe za izboljšanje ravnotežja in preprečevanje naključnih padcev v starosti. Telovadba bo na visoki šoli za zdravstvo dvakrat na teden, in to po 2 šolski uri predvidoma ob ponedeljkih in četrkih v poznih popoldanskih urah. Vabijo, da se jim pridružite. Z udeležbo pri projektu lahko samo pridobite.

Prijavite se lahko do 15. oktobra na elektronski naslov:

marija.tomsic@vsz.uni-lj.si ali pa med 11. in 12. uro pokličete na tel. št.: 01/300 11 11.

Strokovni svet kot sito in usmerjevalec

Strokovni svet ZDUS se je konstituiral na svoji prvi seji, ki je bila 28. novembra lani, in za predsednika izvolil Milana Pavliho, za namestnico predsednika pa Angelco Žiberna.

Strokovni svet je posvetovalni organ ZDUS, ki ga sestavljajo strokovnjaki z različnih področij dela ZDUS, njegove naloge pa določa statut ZDUS.

Najpomembnejše naloge so:

- spremljanje in preučevanje problematike upokojencev in drugih starejših s stališča strateških usmeritev ZDUS in ciljev nacionalne strategije o kakovostnem staranju;
- strokovni predlogi za uresničevanje humanitarnega poslanstva ZDUS;
- razvoj socialno inovativnih in komplementarnih dejavnosti na področju socialne varnosti in kakovosti življenja starejših ter
- spremljanje in spodbujanje raziskovalnega dela in izobraževanja na področju staranja.

Strokovni svet je upravnemu odboru ZDUS dajal in daje pobude in predloge za oblikovanje in izbor programov, ki bodo zadovoljili potrebe starejših v zdajšnjem času. ZDUS naj bi posvetil skrb enakopravni udeležbi starejših v slovenski družbi, zmanjševanju revščine, zdravju in zdravstvenemu varstvu, stanovanjski politiki, problematiki oskrbe na domu, skrbi za varnost starejših, medgeneracijskemu sožitju, prostovoljnemu delu v starosti in raziskovalnemu delu na področju staranja.

Strokovni svet ZDUS se je letos sestal na štirih rednih in dveh korespondenčnih sejah, na katerih je:

- sprejel program dela za letos;
- sprejel in posredoval pobude upravnemu odboru ZDUS za oblikovanje in opravil izbor prednostnih nalog ter konkretnih nosilcev na področju socialno-humanitarne dejavnosti za starejše, t. i. prioritete ZDUS;
- določil kot pomembno prednostno nalogo raziskovalno delo o življenjskih razmerah starejših, ki bo podlaga za prihodnje analize njihovega položaja. Strategije, zakoni in akcijski programi se, žal, pogosto sprejemajo brez ustreznih raziskav in uporabnih študij;
- predložil upravnemu odboru pripombe na organiziranost ZDUS ter predloge za posodobitev novega statuta, kjer naj najdejo ustrezen prostor tudi naloge pokrajinskih zvez DU;
- pripravil osnutek in predlog vsebinske zasnove 8. festivala za tretje življenjsko obdobje;
- dal pobudo za tesnejše sodelovanje s Socialno zbornico Slovenije in z Inštitutom dr. Antona Trstenjaka pri oblikovanju in uresničevanju skupnih nalog. Socialna zbornica Slovenije in ZDUS naj bi v prihodnje sodelovali

predvsem pri ugotavljanju potreb starejših, pregledu študij o varstvu starejših in pri predlaganju sistemskih rešitev na državni ravni, pri ocenjevanju kakovosti življenja v domovih za starejše in pri predlaganju ukrepov za izboljšanje razmer ter pri pripravi strokovnega mnenja o delu patronažne službe;

- predsednica ZDUS je skupaj s predsednikom strokovnega sveta dala pisno pobudo za pogovor s predsednikom države dr. Danilom Türkom. Pogovor s predsednikom je bil 11. aprila letos, na njem pa je predsednik pokazal razumevanje za delo ZDUS in sprejel pokroviteljstvo nad letošnjim festivalom in bo tudi govoril na slovesnosti ob odprtju;
- obravnaval programe komisij za socialna vprašanja, za kulturo, za zdravstveno varstvo, za tehnično kulturo in sprejel priporočila za dopolnitve programov komisij ter
- obravnaval bo izhodišča za izpopolnjevanje sistema delovanja ZDUS in projektne naloge ZDUS. Pripravil bo metodologijo spremljanja teh nalog.

Med prednostnimi nalogami ZDUS in njenega strokovnega sveta je tudi osveščanje starejših oseb in promocija pravic, ki jih imajo. Na ZDUS in v društvi upokojencev se je pokazala potreba po izdaji priročnika za starejše, ki bi na razumljiv način seznanjal s pravicami starejših, z odgovori, kam in na koga naj se obrnejo za rešitev svojega problema. Tako bo ob odprtju 8. festivala za tretje življenjsko obdobje izšla nova publikacija Kam, na koga naj se obrnem, za rešitev mojega problema, katere urednik je predsednik strokovnega sveta ZDUS Milan Pavliha.

Beg elite

Na članek je opozoril, ga prevedel in ga komentira Tomaž Banovec, univ. dipl. inž. geodezije, upokojeni direktor Zavoda za statistiko RS in član strokovnega kolegija predsednice ZDUS. Pripisal je, da ga je prevedel naredil in ga komentiral zaradi možnega enakega razvoja dogodkov tudi pri nas in za razmere, ki se napovedujejo z različnimi zasebnimi in javnimi storitvami, ter za razumevanje potreb po podatkih za take analize.

Že srednji razred poskuša svoje otroke učiti in živeti dvojezično. Nemško doma in v vrtcih, drugje pa angleško. Državni vrtci s standardom 20 otrok v skupini zanje niso več zanimivi, raje imajo Early Learning Center z največ 15 otroki v oddelku, s tremi vzgojiteljicami, samo za angleščino z eno. Ena pedagoginja skrbi za klasično glasbo, če se zahteva kreativnost, položi na avtomat Mozarta, za matematične naloge pa Bacha. Najmanj enkrat na teden gredo otroci v katero od galerij, v mestno knjižnico ali kak muzej, da bi tako ustrezno in pravočasno usmerili t. i. otroške interese. Tak vrtec stane do 1090 evrov na mesec. Zadeva je urejena tako, da se del stroškov odpiše od davkov. Vrtec z imenom Little Giants v Stuttgartu je že razprodan, ustanavljajo jih tudi v drugih mestih. Čakalne vrste so že, pa čeprav takega vrtca v kraju še ni. Primer je značilen za razvoj v Nemčiji, a tudi nova vladne analize kažejo, da se družba še naprej hitro razslouje.

Elite niso zadovoljne z javnim storitvami, ki temelje predvsem na solidarnosti. Poleg njih pa obstajajo tudi množice, ki teh storitev ne znajo in niti ne morejo izkoristiti.

Nove statistike Univerze Duisburg-Essen so pokazale, da se je število ljudi, ki zaslužijo premalo ali Geringverdienerjev v desetih letih povečalo s 14 na 22 odstotkov. In prav ti slabo izkoriščajo tudi dobre javne storitve (zlasti v primerih, ko je potrebna participacija, op. prev.)

Iz poročila o stanju življenja, Bericht zu den Lebenslagen in Deutschland, je vlada izvedela za veliko neprijetnosti. Zato ga je zadrževala, da bi lahko nanj strokovnjaki, analitiki in seveda politiki pripravili komentarje. Na koncu bo poročilo obsegalo kakih 300 strani.

Vendar tabele že brez komentarjev kažejo, da nekaj ni v redu in v skladu s pričakovanji. Socialnoekonomski panel (Sozio-oekonomische Panel – SEOP) je ugotovil, da je 18 odstotkov Nemcev revnih, po statističnih metodah EU in OECD pa je revnih samo 13 odstotkov (to metodo uporabljamo tudi mi, op. prev.)

Prava razlika se pokaže v razdelitvi premoženja. 10 odstotkov bogatih razpolaga s 60 odstotki vsega premoženja v državi. In ko si enkrat v spodnjem razredu, je le malo možnosti, da se povzpneš. Enako velja za otroke in se kaže že velikih razlikah, kar zadeva možnosti za izobraževanje. Otroci nižjih slojev imajo na splošno manj možnosti. Zadnje poročilo posebej opozarja na to. Meščanstvo ne zaupa več v državo (v javni sektor). Kdor si lahko privoščiti, se zanese na zasebni storitveni sektor.

Nekaj števil:

- v petih letih se je število študentov na zasebnih, torej plačljivih visokih šolah, povečalo z 29.372 na 61.757 vpisanih ali za 110 odstotkov;
- število učencev v zasebnih šolah je bilo leta 2000 559 tisoč, v letih 2006/2007 pa 656.180 ali 17 odstotkov več;
- število zavarovancev v zasebnih zdravstvenih zavarovalnicah se je v enakem času povečalo za 14 odstotkov.

Še bolj radikalni so tisti, ki kar odidejo. Leta 2006 je državo zapustilo 155 tisoč Nemcev. Elita je pred tem, da se dokončno odlepi od množic. Pojav je bil zaznaven v državah tranzicije, zdaj pa je tudi v Nemčiji. Nov sindrom so varovane soseske za bogate ali Gated communities. Tudi Nemci so tako kot privilegirani v Johaneshurgu ali Sao Paolu začeli uživati v čistem okolju, brez grafitov, smeti in odpadkov ter hrupa in kriminala, za kar seveda plačujejo varnostnike. Petnajst let po padcu berlinskega zidu so spet ogradili sosesko, ima zapornico in vstop je dovoljen samo domačim in najavljenim. Te varovane hiše so prodajali po 500 tisoč evrov. Prodali so jih hitro in gradijo še dva bloka v tem t. i. varovanem območju.

Čedalje več državljanov misli, da država davkov in socialnih prispevkov ne uporablja smotno. Javne šole so ponekod zanemarjene, predavanja na državnih univerzah potekajo v prepolnih predavalnicah, na obisk pri zdravniku, specialistu je treba čakati do trikrat dlje, kot če imaš zasebno zavarovanje. Kdor se lahko izloči iz javnega ali prisilnega zavarovanja, to čedalje pogosteje tudi stori. Čeprav je vlada z zadnjimi spremembami zakonov otežila prehajanje iz javnega zdravstvenega zavarovanja v zasebno, je nemški AOK (naš ZPIZ, op. prev.) izgubil 250 tisoč zavarovancev.

Najbolj pa je prizadet javni sistem izobraževanja. Študija Pisa (OECD), ki meri znanje med dijaki v državah OECD, je med premožnimi in tudi drugimi starši povzročila zaskrbljenost za prihodnost otrok; zlasti elito skrbi možno zaostajanje njihovih otrok.

Uveljavil se je nov izraz Statuspanik, ki pomeni strah pred znižanjem družbenega statusa. Visoki srednji razred se vedno bolj ograjuje in ločuje od spodnjih slojev. Najkasneje pred šolanjem otrok se seli v dobre soseske z dobrimi šolami in dobrimi, primernimi sosedi (to je že dolgo dejstvo v Veliki Britaniji in drugje, op. prev.). Pravijo, da je včasih elita sama skrbela za blagor vseh, zdaj pa le še zase.

Politiki to sprejemajo kot dejstvo, pri tem pa veliko ne morejo ali ne znajo storiti. Socialni demokrati jadikujejo nad upadanjem solidarnosti v družbi, hkrati pa posamezniki, tudi politiki, ugotavljajo, da so se starši marsikje pravilno odločili, da svojega otroka ne bodo dali v vsako šolo.

Unionisti (CDU, CSU) tudi ne vidijo pravega izhoda. Skrbi jih odhajanje množice ekspertov iz države, a je vlada kljub temu sprejela takšno zdravstveno reformo, ki bo zadeve le še poslabšala, podražila in zbirokratizirala.

Posebna lastnost elite je izogibanje davkom (primer: njihov poštni direktor in liechtensteinski seznam davčnih utajevalcev, op. prev.). Politiki so tudi sami krivi, da državljanji čedalje manj zaupajo socialni državi, saj ugotavljajo, da s plačilom davkov še ne dobijo tudi ustrezne storitve.

Najboljši primer je javno zdravstvo. Vsak dobro plačani Nемеc vplača v zavarovalnico po kakih 290 evrov, toliko doda še delodajalec, kar je precej več, kot je v zdravstvu dela in storitev za konkretno osebo, saj državljani porabi v povprečju le za 190 evrov storitev. Preostanek se stopi v loncu solidarnosti javne zdravstvene blagajne. Podobne so dajatve za zasebno zdravstveno zavarovanje in večina bi ostala v njem, če ne bi bile težav z javnimi storitvami. Prispevki rastejo, raven storitev pa pada. Vlada tako zdaj odpravi prispevek za očala, za protetiko, potem zmanjša subvencije za umetno oplojevanje ipd., uvede plačilo vožnje k zdravniku in plačilo zdravlil v prosti prodaji. Doplačila v lekarnah so dejstvo in plačilo 10 evrov za zdravnika štirikrat na leto tudi. Zasebnemu zavarovancu gre bolje, ima svojo sobo in posteljo v bolnišnici, zanj skrbi šef-zdravnik in podobno. Če se čudimo različnemu odnosu zdravstva do zasebnih in javnih zavarovancev, je treba vedeti, da lahko zdravniki zaračunajo za pogovor s pacientom iz zasebnega zavarovanja 20 evrov in samo 5 evrov za zavarovanca iz javnega zavarovanja. Številke zveznega zavoda za statistiko tudi kažejo, da je pričakovana življenjska doba zasebnega zavarovanca bistveno daljša od javnega, kar je tudi posledica dejstva, da imajo prvi lažji dostop do najboljših zdravnikov. Pri 40 let stari ženski je ta razlika pet let, pri enako starem moškem pa celo sedem let! Zato je jasno, zakaj AOK izgublja zavarovance.

V Berlinu je med drugim tudi zaradi reform delovne zakonodaje prišlo do dodatnih težav. Hartz-IV prejemniki pomoči (slabo plačani delavci) so vzeli iz vrtcev svoje otroke, da bi tako prihranili 25 evrov na mesec. Na drugi strani pa motivirani starši postavljajo pred kamere svoje dveletne otroke, da bi tako izboljšali njihove retorične sposobnosti. 25 minut take vadbe stane 16 evrov. Zanimivo je, da tudi politično zeleno obarvani prebivalci iz demokratično urejenega okolja hočejo zasebne šole, da ne bi izobraževanja svojih otrok mešali z otroki priseljencev, sicer se bodo odselili.

Elita bo še naprej bežala na svoje, če se javne storitve ne bodo izboljšale. Kljub temu pa so raziskovalci ugotovili, da ljudje z dobrimi dohodki še vedno želijo biti solidarni in še vedno plačujejo davke, tudi če se ne boje davčnih nadzornikov. Ta pojav razumejo kot Steuerzählerrätsel ali uganka plačevalca davkov. Bistveno je pri tem, da ljudje vendarle mislijo, da je davke dobro plačevati, če je denar prav in dobro uporabljen.

Zaupanje Nemcev v državo pa je zdrknilo na najnižjo raven. Zadnja anketa kaže, da tri četrtine Nemcev misli, da je utaja davkov široko razpredena.

Neubacher Alexandr in Schmidt Caroline, Der Spiegel 17/2008

